

Petra Pokorná

English Translation Equivalents of Czech Prepositions 's' and 'na' (in Parallel Electronic Texts)

Anglické překladové ekvivalenty českých předložek 's' a 'na' (v paralelních elektronických textech)

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2007

Posudek diplomové práce

Předložená diplomová práce porovnává české předložky 's/se' a 'na' s jejich anglickými překladovými ekvivalenty z hlediska syntaktické funkce předložkové vazby a z hlediska významů vyjadřovaných předložkami. Svá zjištění porovnává autorka s tím, jak jsou zmíněné předložky a jejich ekvivalenty popsány ve slovnících a mluvnících češtiny a angličtiny. Jak v syntaktickém popisu (předložka je chápána jako součást předložkové fráze, která funguje ve větě buď jako samostatný větný člen – adverbiale nebo předmět – nebo se začleňuje jako komplement nebo modifikátor do nominální anebo adjektivní fráze), tak v sémantické klasifikaci se práce opírá primárně o anglické gramatiky, zmiňuje ovšem i některá specifika českých předložek (pád, forma komplementace). Popis syntaktického chování zkoumaných předložek z hlediska frázových vztahů se ukázal jako vhodný i pro sémantickou charakteristiku: význam předložek se plně uplatňuje jen tam, kde jejich volba není podmíněna valencí řídicího členu, ať už v rámci fráze nebo na úrovni věty. Paralela mezi deverbálními substantivy s předložkovou komplementací a slovesy ve spojení s předložkovým předmětem se ostatně projevila i v překladových ekvivalentech. Pokud jde o předložkové fráze nezačleněné do NP nebo AdjP, autorka charakterizuje jejich syntaktickou funkci, s oporou v *A Comprehensive Grammar of the English Language*, jako škálu s centrálními případy příslovečného určení na jedné straně a předmětem na straně druhé. Pozice na této škále ovlivňuje míru uplatnění významu předložky a tedy i volbu anglického ekvivalentu. Z hlediska vztahu mezi syntaktickou a sémantickou funkcí předložky je zajímavé zjištění, že české předložkové fráze s předložkou *na* ve funkci předmětu spadají typicky do významové kategorie „intended goal/target“.

V druhé části práce podává autorka sémantickou klasifikaci předložek *na* a *s/se*. Při popisu významových kategorií nevychází přitom primárně z pádu, s nímž se česká předložka pojí, jak je běžné ve slovnících. Autorka rozlišuje mezi základními (prototypickými) významy předložek, jejich sekundárními významy a metaforickým rozšířením těchto významů. Vymezuje širší sémantické třídy s jednotlivými významovými oblastmi (např. u předložky *na* prostorové vztahy dále členěné na „position“, „destination“, „orientation“ s jemnějším dělením podle toho, zda předložka vyjadřuje pozici, směřování nebo orientaci na povrch, bod, linii nebo plochu). Jak ukazují shrnující tabulky (str. 83, 110), vnáší tato sémantická klasifikace jistý systém i do anglických ekvivalentů předložek – každá sémantická kategorie má obvykle typický anglický protějšek, ať už předložkový (ve většině případů) nebo s jinou realizací (např. adjektivní premodifikace substantiva jako protějšek české postmodifikace předložkovou vazbou s významem „purpose“: *činky na aerobic / aerobic dumb-bells*, podobnou korespondenci nalézáme i u předložky *s/se* ve významu „quality“: *kobereček s orientálními vzory / oriental-patterned rug*). Největší počet ekvivalentů české předložky *na* v jedné sémantické kategorii („intended goal/target“) nalézáme tam, kde volba předložky je záležitostí slovesné vazby (gramatikalizované předložky). Nejpravidelnější jsou korespondence (syntaktické i sémantické) naopak tam, kde předložkové vazby mají funkci

adjunktů. Autorka zmiňuje i případy, kde jsou předložky *na* a *s/se* součástí komplexních předložek, a jejich anglické ekvivalenty.

Kombinace syntaktického a sémantického pohledu umožnila autorce přesněji vymezit prototypické anglické ekvivalenty českých přeložek *na* a *s/se* a popsat příklady, které se od této centrální oblasti korespondence odchyľují. Hlavní příčiny rozdílů v syntaktické stavbě a/nebo sémantické roli mezi češtinou a angličtinou spatřuje v rozdílech ve valenci slovesa (český předložkový předmět oproti předmětu přímému v angličtině), v aktuálněčlenském stavbě věty nebo v jiném úhlu pohledu, který překladatel zvolil (ačkoli překlad odpovídající českému originálu je možný). Pro předložku *na* navrhuje autorka alternativu k výčtu anglických protějšků běžnému ve slovnících – vychází nikoli z překladových ekvivalentů, ale ze významů předložky, jimž odpovídají jednotlivé anglické ekvivalenty. Tento přístup ukazuje také na vztah mezi pádem substantiva v české předložkové vazbě a významem předložky. U předložky *s/se* je v 57 případech ekvivalentem *with*. Její význam je do značné míry závislý na syntaktické funkci: základní význam „manner/instrument“ se uplatňuje hlavně v příslovečných určeních, zatímco význam „accompaniment“ nalézáme jak u adjunktů, tak u předložkových předmětů; podrobnější sémantická klasifikace ale ukazuje, že zatímco v předmětu uvozuje předložka substantiva označující osoby, u příslovečných určení se jedná o určení průvodních okolností děje a osoby, pokud se vyskytnou v této pozici, se na ději nijak nepodílejí. O ostatních protějšcích *s/se* pojednává autorka detailně v příslušné kapitole.

Autorka zpracovala zadané téma velmi detailně a pečlivě, dílčí i celkové výsledky jsou kvantifikovány v tabulkách. Materiál byl excerpován z paralelního překladového korpusu češtiny a angličtiny s použitím softwaru ParaConc. Autorkou použitá metoda excerpce se může uplatnit při studiu ekvivalentů dalších českých předložek. Je třeba ocenit i to, že ačkoli není zaměřením bohemistka, dokázala autorka podat nejen přesný popis českých předložkových vazeb z hlediska syntaktického a sémantického, ale s využitím svých anglistických zkušeností navrhnout i přístupy k analýze českých příkladů, které nejsou v českých mluvnících obvyklé (frázová struktura, skalární pohled na adverbiále a předmět, sémantická klasifikace předložek).

Závěr

Práce splňuje plně požadavky kladené na diplomové práce. Doporučuji ji k obhajobě a předběžně ji hodnotím jako výbornou.

V Praze 12.9.2007

PhDr. Markéta Malá, Ph.D.